

ANMELDELSER

MASSER AF MODSTAND

Bertel Nygaard
Revolution – Masser af Modstand
Aarhus Universitets Forlag, 2012
214 sider, 199,95 kr.

Forståelsen af hvad en revolution er og kan, dens årsager og virkninger, har ændret sig med tiden. Til forskellige tider har begrebet revolution haft forskellige konnotationer og betydninger. Som Bertel Nygaard gør opmærksom på i sin fremragende introduktion til revolutionen som begreb og historisk begivenhed, *Revolution – Masser af Modstand*, så blev 1970'ernes romantiske revolutionsforståelse skiftet ud i takt med, at de politiske konjunkturer ændrede sig i 1980'erne. Nu blev betydningen af massernes protester og kravet om en anden samfundsorden nedskrevet, og forklaringen på omvæltninger skulle findes i eksempelvis kulturelle og religiøse modsætninger, eller militære stridigheder. Den gængse forståelse af revolutioners årsager, konsekvenser og betydninger var således væsentlig anderledes i 1980'erne og 1990'erne end i 1960'erne og 1970'erne.

Det er unægtelig sandt for al historieskrivning, at genstandsfeltet gives betydning ud fra den samtid det analyseres fra, men det er måske særligt gældende for et så politisk ladet begreb som netop revolution. Om man forstår en revolution som folkets vilje, der handler imod et undertrykkende system eller som massernes blinde voldshandlinger; om man henregner revolutionen til makrostrukturer eller til den menneskelige vilje, må sige noget om ens forståelse af politik overhovedet. En historiebog om revolution er følgelig alt andet end en neutral fremstilling, og det fordrer naturligvis spørgsmålet om, hvor Nygaards værk indtræder, dvs. hvilken revolutionshistorie kan skrives i dag, hvordan perciperes revolutionen og hvilken status tillægger Nygaard den.

Bogen er skrevet i den umiddelbare slipstrøm fra Occupy-bevægelsen og den åbning, der i foråret 2011 blev skabt i en række mellemøstlige lande, der, da bogen blev til, endnu ikke havde lukket sig om sig selv. Bogen er med andre ord skrevet på et tidspunkt, hvor troen på en revolution båret af massernes krav om en ny samfundsmæssig virkelighed kunne tænkes mulig, fordi sådan en omvæltning netop synes at udspille sig for øjnene af os. I 2011 udkom der således en stor mængde

revolutionslitteratur og det forår indvarslede på mange måder en ny bølge, der skrev om revolutionen i en vis håbefuldstone. Der blev skabt et nyt behov og ikke mindst nye muligheder for at forstå menneskets forhold til samfundsmvæltninger. Den bølge har endnu ikke aftaget sig, hvilket Slagmarks egen revolutionsserie, samt Slagmark #71 om sociale bevægelser, må være eksempler på.

Hvad er det så for en bog Nygaard har skrevet? Nygaard lader sig på ingen måde rive med i en blind tro på revolutions uundgåelighed, at protesterne i de arabiske lande og på de sydeuropæiske pladser, nødvendigvis måtte føre til et systemskifte, tværtimod præsenteres en nuanceret introduktion til revolutionsbegrebet og revolutionshistoriens mange facetter og historiske utilregnelighed. Introduktionens umiddelbare ærinde, som forlaget skriver om Univers-serien, i hvilken bogen indgår, er at vise hvordan det er "muligt at formidle vanskeligt stof på en tilgængelig og fængende måde." Det gør Nygaard eminent. Som læser guides man dels igennem det modernes historie med revolutionen som prisme og dels igennem idéhistoriske overvejelser og teoretiske diskussioner. Dette sker uden man som læser på noget tidspunkt føler, at de enkle eksemplariske nedslag forsvinder i det overordnede billede, der samtidigt tegnes. Læseren reduceres på intet tidspunkt til eleven, der af den kyndige skal introduceres til det vaskelige stof. Nygaards fremstilling, der emmer af fagligt overblik og historiemetodiske overvejelser, fordrer derimod egen-tænkning og kritisk spørgen.

Bogen balancerer elegant imellem et oprids af revolutionens historie, begrebs-historiske overvejelser og en idéhistorisk undersøgelse af de idékomplekser, der både går forud for og følger revolutionen. Herunder også det man kunne kalde de interne revolutionsdiskussioner, det vil første og fremmeste sige diskussionen om struktur kontra menneskelig agens.

Som den indledende bemærkning om revolutionsbegrebets betydning måske allerede peger på, så er Reinhart Kosellecks begrebshistorie nærværende i værket overordnede fremstilling. Særligt Kosellecks distinktion mellem erfaringsrum og forventningshorisont er gennemgående for *Revolution – Masser af Modstand*, hvor revolutionen henføres til det moderne, fordi den netop er kendetegnet ved en forskydning fra erfaring til forventning. Revolutionen er den moderne begivenhed par excellence, der indikerer en forestilling om at vi kan forme vores fremtid, at fremtiden ikke behøves at være som det der var engang. Det bliver samtidigt den styrende model for Nygaards fremstilling, både som en måde tidsmæssigt at af-

grænse undersøgelsen og som en måde at gå til begrebet revolution på som netop det, der varsler et nyt samfund.

Nygaard introducerer til en lang række problematikker og diskussioner inden for revolutionsteorien, dvs. revolutionens egne aktører og tænkens forståelse af hvordan revolutionære omvæltninger sker. Forståelsen af revolutionens teori omhandler ikke udelukkende hvorvidt man er for eller imod revolutionære omvæltninger, men også hvordan revolutioner opstår; ikke kun ud fra en historisk interesse, men også med det formål at undersøge hvordan revolutionen igen kan opstå. Disse problematikker bliver løbende diskuteret, men har også fået sit eget kapitel rubriceret under materialisme, idealisme og diskursanalyse.

Endeligt tilbyder Nygaard en læsning af hvordan revolutionen som historisk begivenhed sker. Hvad er revolutionen overhovedet for en samfundsmæssig struktur, hvordan og hvorfor sker den? Her træder den franske filosof Jacques Rancière frem, og jeg mener vi kan indskrive Nygaards fremstillingen inden for den tradition som Rancières tænkning om revolutionen som værende brud repræsenterer, fremført i værker som *La Méésentente*. Rancières overordnede tese er, at revolutionen aldrig blot kan henregnes til massernes blinde voldshandlinger, men opstår netop fordi masserne kan tænke og dermed gøre krav på et fællesskab baseret på lighed. Dette er også den gennemgående opfattelse i Nygaards bog. For Rancière sker revolutionen, når delen-uden-del gør krav på at ville tælles med, dvs. når den del af samfundet som tidligere var udenfor kræver sin ret. Dette sker først og fremmest ved en synliggørelse, hvor delen-uden-dels krav går fra at være blot *phone* (støj, særligt fra dyr), til at være en del af *logos* (det sproglige fællesskab), som Rancière beskriver det med et begrebspar lånt fra Aristoteles. Revolutionen er altså kendetegnet ved at være det, der ikke bare er ren støj: Idet establishmentet går i dialog med masserne, så er masserne allerede anerkendte som værende en del af det sproglige fællesskab og deres revolutionære krav om en radikal lighed blevet en del af det sproglige fællesskab. Inden for de rammer kan revolutionen hverken henregnes til meningsløs vold eller militære stridigheder, men må forstås som et genuint krav om lighed fremført af et tænkende fællesskab. Rancières metode indebærer desuden at der ikke kommer svar på hvordan revolutionen nødvendigvis må udarte sig det er om til revolutionens egne tænkende subjekter at styre dens forløb. Netop sådan en dogmatik undgår Nygaard. *Revolution – Masser af Modstand* peger på revolutionens mulighed, men også på revolutioners forskellighed og dermed

det faktum, at der ikke findes nogen ahistorisk skabelon vi altid vil kunne benytte os af for at forstå revolutionen. Nygaard opfordrer i stedet til at tage revolutionens agenter alvorlige, i deres krav, tanker og ytringer.

Nicklas Weis Damkjær